

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

**КОНЦЕПЦІЯ СТРАТЕГІЇ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ
У ХХІ СТОЛІТТІ:
*консервативна модель***

Київ 2003

ББК 66.2(4УКР)
К65

Авторський колектив: *Г. В. Щокін*, Президент Академії, заслужений працівник народної освіти України (керівник); *О. В. Бабкіна*, д-р політ. наук, проф.; *В. М. Бебик*, д-р політ. наук, проф.; *М. Ф. Головатий*, д-р політ. наук, проф.; *М. І. Дробноход*, д-р геол.-мінералогічних наук, проф.; *В. Б. Захожай*, д-р екон. наук, проф.; *В. С. Куйбіда*, канд. юрид. та фіз.-мат. наук, магістр державного управління, доц.; *К. П. Морозов*, міністр оборони України (1991–1993), генерал-полковник (питання національної безпеки); *О. В. Рублюк*, канд. політ. наук, доц.; *В. І. Суздаков*, д-р соціол. наук, проф.; *І. Ю. Слісаренко*, канд. філол. наук, доц.; *М. І. Сенченко*, д-р техн. наук, проф.

К65   **Концепція стратегії розвитку України у XXI столітті: консервативна модель** / Авт. кол.: Г. В. Щокін (кер.), О. В. Бабкіна, В. М. Бебик та ін. — К.: МАУП, 2003. — 40 с.

ISBN 966-608-272-1

У пропонованому виданні відомими науковцями аналізуються тенденції суспільного розвитку України, стратегія подолання системної кризи, конституційно-правові засади реформування, соціально-економічні та політичні зміни України.

Для широкого кола читачів.

ББК 66.2(4УКР)

- © Г. В. Щокін, О. В. Бабкіна, В. М. Бебик та ін., 2003
- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2003

ISBN 966-608-272-1

ВСТУП

Кардинальним питанням сучасного розвитку України є вибір, уточнення стратегічного курсу, з тим щоб: об'єктивно оцінити ситуацію, що склалася на нинішньому конкретно-історичному етапі суспільного розвитку; сконцентрувати наявні сили, засоби, ресурси та спрямувати їх на подолання існуючих проблем і труднощів; прискорити, зробити незворотними, більш дієвими і результативними процеси державотворення на шляху досягнення кінцевої мети — **побудови національної, демократичної, духовно-розвинутої, соціальної, правової держави.**

Здійснити зазначене видається можливим лише за наявності науково обґрунтованої, чітко означеної доктрини суспільного розвитку, яка має визнатися на загальнонаціональному рівні і набути статусу **державотворчої ідеології**, спроможної консолідувати суспільство на основі розв'язання проблем і питань формування української державності та української нації.

Нація — це сукупність усього населення, всіх етносів, що проживають в межах держави і об'єднуються за допомогою юридичних інституцій, прав громадянства і які мають духовну потребу жити разом і спільно рухатися до визначеної мети, покладаючи в основу розвитку цінності культури *титульної нації*.

Досягнення мети національного державотворення в Україні видається можливим за умови реалізації консервативної моделі стійкого розвитку України з урахуванням усіх наявних і потенційних ресурсів суспільного розвитку нині й у майбутньому.

Необхідність чіткого визначення державотворчої ідеології для сучасної України обумовлюється й актуалізується **глибокою кризою** в усіх сферах життя українського суспільства, потребами розробки об'єктивної системи політичних поглядів та надання такій ідеології основоположного значення у формуванні та здійсненні політичного курсу держави. Така державотворча ідеологія має бути, за існуючої ситуації, **ідеологією українського консерватизму** з одночасним урахуванням того, що кожна держава й кожний народ розвиваються не відокремлено, а разом зі своїми історични-

ми та етнічними сусідами, згідно з об'єктивно діючими тенденціями та закономірностями соціального розвитку, окремі з яких набувають загальнолюдського значення.

I. ЗАГАЛЬНОСВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ І УКРАЇНА

Кінець ХХ і початок ХХІ ст. найпомітніше **характеризується**: розвалом біполярного світу; кризою духовних засад суспільного розвитку; загостренням процесів глобалізації; неоднозначністю європейської інтеграції; реалізацією доктрини матеріального лібералізму.

Ці динамічні процеси прискорили політичний, соціальний, економічний розвиток багатьох країн, спричинили еволюційне ускладнення як міжнародної системи в цілому, так і окремих держав, які належать до різних регіонів.

Оскільки будь-яке ускладнення політичної системи, що проявляється у виникненні нових структур і інститутів, їх диференціації і спеціалізації, пов'язане із стабільним ресурсним забезпеченням, то на перше місце вийшла взаємопов'язаність політичного, економічного, соціального, екологічного розвитку, або забезпечення **сталого суспільного розвитку, який**

відповідає вимогам посткомуністичної епохи.

Це стосується і ситуації в Україні, оскільки маємо такі гострі проблеми і протиріччя, як:

- збільшення розриву між бідними і багатими країнами (розходження за показником ВВП складає: 1960 — 1:30; 1990 — 1:60; 2000 — 1:90);
- прагнення окремих держав в умовах глобалізації отримати особливий статус у міжнародних справах;
- зростаюче неприйняття біднішими країнами політики міжнародних економічних, політичних, військових організацій (МВФ, Світового банку, ЄБРР, НАТО тощо);
- повернення у міжнародних справах до концепції (ситуації) балансу сил;
- звуження глобального економічного обігу до кола елітних країн (США, Японія, Німеччина, Великобританія, Франція, Італія, Канада, Нідерланди, Швейцарія). Ці країни спрямовували одна одній такі частки загального обсягу експорту: 1953 — 38 %, 1973 — 54 %, 1990 — 76 %, 2000 — 81 %.

Характерною рисою **інтеграції Європи** стало зростання ваги регіонів, тобто чітко означився рух від Європи держав до Європи

регіонів, що може водночас нести в собі як небезпеку національним інтересам окремих країн, так і сприяти регіональному співробітництву. Це зумовлено прийняттям 1985 року “Європейської хартії про місцеве самоврядування”, 1989 року “Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво територіальних утворень і їх владних органів”, 1988 року “Хартії співтовариства з проблем регіоналізації”, 1991 року “Хартії регіонів співтовариства”.

Наслідком зазначених процесів стала переоцінка цінностей (заміна цінностей з ухилом на економічну і фізичну безпеку на цінності індивідуального самовираження і якості життя) та зміна інституціональної структури (перехід від ієрархічних форм організації до децентралізації, передачі повноважень та функцій недержавним структурам, громадським організаціям). Названа переоцінка цінностей однак торкається лише однієї сфери — матеріального виробництва і не містить у собі головного — духовно-орієнтованих засад суспільного розвитку.

За зазначених обставин незворотною необхідністю постає питання **зміцнення відносин та солідарності країн слов'янського та православного світу.**

Сьогоднішній реальний стан України в контексті складного і динамічного розвитку світу зумовлений:

- повільністю та стихійністю (безсистемністю) попереднього розвитку;
- недосконалістю політичної системи, конституційно-нормативні параметри якої сформувались на основі тоталітарно адміністративних підходів та реально існуючих інститутів;
- нездатністю адміністративно-політичного керівництва держави об'єктивно оцінювати внутрішню ситуацію і приймати відповідні рішення;
- відсутністю чітко визначених національних інтересів;
- незавершеністю побудови суспільних інститутів;
- існуванням елементів наддержавного управління країною у кредитно-фінансовій сфері, основу якого (як механізм) становить позичковий процент та диктат міжнародних фінансово-валютних структур;
- втратою Україною за період 1991–2001 рр. 75 % ВВП і близько 15 млн робочих місць (за цей же період було вивезено з України понад 40 млрд дол. США).

Прогресивний, демократичний розвиток українського суспільства може бути дієвим і результативним у разі врахування національного історичного досвіду, культури, традицій, ментальності, а також загальносвітових тенденцій суспільного розвитку.

Україну не оминули загальносвітова криза ідеалів суспільного розвитку, глобалізація і незворотні руйнівні процеси в природі та в основних сферах суспільної життєдіяльності. Тому **сьогоденний стан України характеризується як кризовий зі специфічними деструктивними тенденціями латентних конфліктних взаємодій**: 1) між громадянами України та інституційною системою суспільства, котра загалом не створює належних умов для сталої репродукції генофонду України (**депопуляційний конфлікт**); 2) між продуктивною частиною трудового потенціалу, яка працює за межами України, та інертною економічною системою, котра є неспроможною ефективно інтегрувати цю продуктивну частину в народногосподарський комплекс (**міграційний конфлікт**); 3) між інтересами збіднілої більшості населення та владної еліти, яка загалом задовольняє інтереси малочисельних олігархічних угруповань (**представницький конфлікт**).

Системна, всепроникна, глибинна криза охопила всі без винятку сфери соціального життя в Україні — духовну, політичну, економічну. Вирізняються такі найочевидніші її ознаки:

- руйнування колишніх ціннісних орієнтацій у більшості громадян і несформованість нових, що спричиняє системну дезорієнтацію суспільства;
- зневіра в усіх інститутах влади, що зумовлює соціальну байдужість і прихований протест населення практично проти всіх рішень “верхів”;
- поляризація суспільства на багатих (включаючи олігархів) і високозабезпечених громадян (до яких належить політична еліта), з одного боку, і бідних (включаючи “маргіналів”), прибутки яких нижчі за прожитковий мінімум, — з іншого;
- практична відсутність стійкого середнього класу як адаптованої до нових умов соціальної верстви, котра забезпечує основу стабільних ринкових відносин;
- корупція, безробіття у видимій і прихованій формах, безпритулля дітей, незахищеність сиріт, незабезпеченість людей похилого віку;

- погіршення стану здоров'я нації, переважання смертності над народжуваністю, вимушена трудова еміграція;
- руйнування соціальної та духовної сфери, сіонізація влади, ЗМІ та фінансових структур;
- корумпованість, а часто й криміналізація влади, свавілля чиновників та їх анти-українські дії.

Разом з тим **криза загалом і українська криза зокрема не є явищем винятковим**. Періоди піднесення і спаду відомі впродовж усієї соціальної історії і притаманні всім регіонам Земної кулі. Криза, схожа на українську, спостерігається сьогодні практично в усіх країнах СНД та інших постсоціалістичних державах. Тому сьогодишнім завданням є **зміна влади на українську, національно-свідому, професійну, яка здатна подолати кризу, виходячи з інтересів української держави та її народу**.

II. ІДЕОЛОГІЯ СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Ідеологія розвитку будь-якого суспільства є: ціннісно-світоглядним відображенням і впорядкуванням соціально-політичних реалій у вигляді мети, образів, уявлень про майбутнє; розумінням суті і моделі бажаного суспільства.

З усіх ідеологій, ідеологічних типів (основні з яких — консерватизм, лібералізм, соціалізм, анархізм) для розвитку сучасної України найбільш відповідає лише **український консерватизм, заснований на духовних цінностях, засадах патріотизму і національної культури, традиційній християнській релігії, етнічній єдності, міцності шлюбно-сімейних відносин, верховенстві закону, на основі свідомого вибору народом своєї історичної долі.** При цьому притаманний консерватизму націоналізм розуміється як **патріотизм**, активна життєва позиція кожного громадянина України.

Використання ідеології сучасного українського консерватизму як основоположної

ідеї реформування, розбудови українського суспільства найшвидше і найповніше дає змогу розв'язати наступні основні проблеми формування соборної української держави:

- у **політичній сфері**: радикальна зміна та втілення принципово нової моделі оптимального співвідношення президентської, виконавчої влади і місцевого самоврядування. Наступний Президент України повинен бути єдиним главою виконавчої влади, повністю відповідальним за роботу уряду і всіх інших виконавчих структур, які діють на підставі верховенства закону, незаперечного пріоритету національних інтересів та духовно-моральних засад організації суспільства; **десіонізація влади** та всіх інших сфер організації суспільного життя;
- в **економічній сфері**: перегляд моделі приватизації, підвищення відповідальності власника за її використання, розподіл власності за її різними формами з орієнтацією на пріоритетність прав суспільства, збереження природи та забезпечення сталого розвитку суспільства. Тобто не всі галузі народного господарства (наприклад, оборонні підприємства, енергетичні, водопостачальні тощо, діяльність яких може

привести до загрози національній безпеці) підлягають приватизації. Має також діяти неухильна заборона на приватизацію землі іноземними громадянами, постійна державна підтримка розвитку перш за все малого і середнього вітчизняного бізнесу;

- у **соціальній сфері**: уникнення політики подвійного стандарту у наданні соціальних послуг, допомог та усунення основних ознак “аристократичного” шляху соціального розвитку (передачі соціального статусу за спадковістю); рішучі та широкомасштабні дії по державній підтримці народжуваності, забезпеченості дітей-сиріт та людей похилого віку, подоланню безробіття;
- у **духовній сфері**: усунення загрози існування антикультури, впровадження в суспільне життя морально-правових засад, заснованих на звичаєвому праві, традиційно-культурних цінностях українського народу. Особливий акцент має робитись на формуванні відповідних сімейно-шлюбних відносин, вихованні у громадян високої національної самосвідомості і патріотизму, відданості духовним ідеалам свого народу. Пріоритетний розвиток науки,

освіти, культури повинен сприяти поступовому перетворенню української держави на експортера інтелектуальних послуг і технологій, на **країну університетів**, що керується духовно-орієнтованою елітою;

- у **зовнішньополітичній сфері**: відстоювання національних інтересів, орієнтація на традиційних та духовно близьких партнерів, протистояння разом з ними різним проявам **антикультури** (фашизму, сіонізму, релігійному екстремізму, мілітаризму тощо).

Означена стратегія суспільного розвитку під проводом **національної, духовно-орієнтованої еліти** спроможна подолати сучасну кризову ситуацію в країні й вивести її на позиції лідерства в європейському регіоні та у світі, який стоїть сьогодні на порозі глобальних змін, здатних привести його або до антикультурного тоталітаризму, або до квітучого культурного розмаїття людства **наступної духовної епохи**.

III. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Вирішальне значення в сучасному українському державотворенні мало прийняття чинної Конституції України, яка визначила характер сучасної української держави як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової, унітарної держави з республіканською (президентсько-парламентською) формою правління.

Конституція передбачила якісно нову систему органів державної влади, яка ґрунтується на принципі поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову. Ця система органів державної влади є в цілому адекватною сучасним функціям української держави, але відсутні державотворча ідеологія та концепція державно-національного розвитку.

Продовжується процес формування та вдосконалення політичної системи, формується новий механізм управління суспільством. Поряд з новим державним ладом утве-

рджуються нова політична, економічна і соціальна системи, нові суспільні відносини.

Разом з тим державотворчий процес в Україні страждає в першу чергу від політичної недосконалості конституційно-правових засад. В результаті українське державотворення значною мірою має символічний, формальний характер, а окремі процеси державотворення в ряді випадків мають і деструктивні наслідки. До основних проблем тут відносяться наступні:

- дезінформація українського суспільства стосовно можливості існування держави без ідеології (ст. 15 Конституції України);
- низький рівень демократизації суспільства, ігнорування органами державної влади волі народу, прав людини; монополізація засобів масової інформації представниками однієї, часто антиукраїнської, національно-політичної сили;
- повільне здійснення парламентської, адміністративної, військової, судової та освітньої реформ;
- нерозвиненість місцевого самоврядування та громадських організацій.

Основу вдосконалення конституційно-правових засад реформування українського сус-

пільства мало б у першу чергу вдосконалення Конституції України у напрямі:

- забезпечення чіткого розмежування функцій гілок влади, забезпечення їх балансу та виключення можливостей перевищення будь-яким владним органом своїх повноважень за рахунок повноважень інших органів;
- чітке визначення того, до якої гілки влади належить Президент України. Слід максимально наблизити Президента України до виконавчої гілки влади і розглядати його як главу держави і як главу виконавчої влади одночасно;
- формування оптимальної структури єдиного органу законодавчої влади та вдосконалення його правового статусу, раціональної системи законодавчої діяльності, подолання обмеження виключного законодавчого поля Верховної Ради доповненням ст. 92 Конституції заключною частиною, яка б закріплювала права Верховної Ради як єдиного органу законодавчої влади в Україні;
- демократизації конституційної моделі проведення референдумів;
- ефективного використання потенціалу політичної системи для удосконалення меха-

нізму виявлення, формування, реалізації інтересів усіх соціальних груп, розширення можливостей для розвитку особи, нації, етносів, соціальних груп, розширення їх співробітництва, посилення соціального партнерства, консенсусної демократії для досягнення національної злагоди і громадянського миру, зміцнення законності і правопорядку, створення гарантій, що усувають можливості узурпації влади якоюсь однією національною меншиною;

- вдосконалення системи державного управління соціально-економічною сферою шляхом законодавчого регулювання, контролю, координації, прогнозування та усунення неконституційних органів влади від управління (найперше адміністрації Президента України);
- зміцнення і розвиток місцевого самоврядування.

Висхідною формування та вдосконалення нової політичної системи в Україні має стати **широкомасштабна демократизація суспільства**, основу якого становить:

- конституційна демократія та патріотично-консервативні ідеали, засновані перш за все на духовних, а не матеріальних цінностях;

- баланс співвідношення вертикального і горизонтального вимірів демократичної політики, забезпечення реалізації проголошених прав і свобод особи;
- наявність ринкової конкурентоспроможної економіки, розвиненість національних засобів масових комунікацій;
- розвиток місцевого самоврядування, забезпечення політичної і правової рівності громадян.

IV. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ТА ПОЛІТИЧНА СТРАТЕГІЯ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНИ

Основними **критеріями** визначення стану і планування розвитку українського суспільства в нинішній ситуації маємо встановити:

- рівень життя населення; співвідношення народжуваності та смертності;
- рівень “споживчого кошика”;
- тривалість життя та забезпеченість працездатного населення робочими місцями;
- рівень освіченості населення;

Основними **пріоритетними орієнтирами** державної (внутрішньої і зовнішньої) політики встановити:

- стабільність суспільно-політичної ситуації в країні;
- динамічний економічний розвиток та відповідний рівень життя громадян з урахуванням екологічної ситуації;
- розвиток аграрно-промислового сектора та впровадження високих еколого-безпечних технологій;

- неухильне забезпечення прав і свобод особистості, відновлення в паспортах громадян України відомостей про національність, забезпечення прав національних меншин;
- пріоритетний розвиток науки і освіти;
- неухильний розвиток соціальної сфери та соціального забезпечення громадян;
- орієнтація на відродження національної культури, традиційної християнської релігії, розвиток національної самобутності і традицій;
- забезпечення недоторканності національних кордонів, захист національної валюти та інших атрибутів державно-етнічної самостійності.

Основною метою держави визначити: відродження духовності; забезпечення високого рівня життя громадян; створення самодостатньої економіки; пріоритетний розвиток освіти та науки, забезпечення вільного доступу населення до інформаційних технологій.

Для забезпечення стратегії розвитку українського суспільства необхідно:

а) в економічній сфері:

- прискорити структурну перебудову економіки на основі реалізації інноваційної моделі;
- посилити роль державного регулювання у сфері забезпечення ефективних механізмів інвестування (акумуляції внутрішніх ресурсів держави та створення сприятливих умов для повернення капіталів у країну);
- підвищити інвестиційний імідж України;
- оптимізувати інституційну структуру економіки, галузевих пропорцій виробництва, вдосконалити структуру експорту, а також запровадити механізм міжсекторного переливу капіталів;
- забезпечити підтримку зростання сукупного попиту шляхом підвищення частки оплати праці у структурі ВВП, скоротити заборгованість по заробітній платі і пенсіях та індексації соціальних виплат в умовах посилення соціальної спрямованості бюджету;
- наростити обсяги кредитування (в т. ч. довгострокового) з боку комерційних банків у національній та іноземній валюті, здешевити кредитні ресурси, забезпечити правовий захист кредиторів;

- забезпечити цінову стабільність та динаміку валютного курсу;
- знизити податкове навантаження виробників відповідно до накопичення фінансових ресурсів;
- збільшити бюджетні надходження пропорційно до зростання обсягів виробництва товарів і послуг;
- збільшити факторні доходи (перехід до інноваційної моделі розвитку економіки; збільшення ефективності основного капіталу; оновлення виробничих потужностей).

Для цього необхідно:

- здійснити інвентаризацію результатів проведеної приватизації державної власності на предмет її відповідності вимогам чинного законодавства;
- законодавчо ввести обов'язкову оплату експортних операцій в національній валюті, відмовляючись від позичок у Міжнародному валютному фонді, та ін.;
- сформувати систему стратегічного планування та здійснити оцінку розвитку технологій відповідно до національних пріоритетів;

- розробити систему надання фінансово-кредитної та амортизаційної підтримки і стимулювання державної науково-технічної та інноваційної діяльності;
- зміцнити фінансову базу розширеного відтворення та збільшити обігові кошти підприємств за рахунок скорочення податкового навантаження на реальний сектор та поступового збільшення довіри до національної валюти;
- створити інституційні передумови економічного зростання шляхом розвитку системи корпорацій, бізнес-структур та реструктуризації діючих підприємств;
- підвищити ефективність виробництва через зниження його витратоємності, особливо енергоємності, знизити рівень монополізації ринків, а також усунути будь-які бар'єри для входження на них шляхом створення рівних конкурентних умов для всіх товаровиробників;
- підвищити захищеність прав власників, якщо такі права набуті легальним шляхом;
- здійснювати заходи щодо стимулювання оновлення основних фондів і технічного переоснащення національного виробництва;

- створити умови для розвитку найбільш пріоритетних галузей і виробників, що випускають наукоємну, високотехнологічну продукцію та мають значний експортний потенціал.

б) у соціальній сфері:

- чітко визначити капіталовкладення і ресурси з боку держави в освіту, науку, розробку і впровадження нових інтелектуальних технологій і технологічних процесів;
- забезпечити розвиток суспільства за рахунок ініціативи самих громадян, тобто, надання громадянам найширших можливостей у вирішенні власних справ та управлінні державою;
- утворити чітку систему соціальних гарантій і допомог для громадян, особливо вразливих соціальних груп;
- створити максимально сприятливі умови громадянам для отримання освіти, професійної підготовки, інформації, першого робочого місця, забезпечення зайнятості.

Соціальні аспекти політики економічного розвитку України передбачають вирішення наступних **першочергових завдань**:

I. Зростання **платоспроможного** попиту населення як необхідної передумови збільшення обсягів національного виробництва товарів і послуг за рахунок:

- динамічного зростання реальних грошових доходів населення;
- реформування системи оплати праці, спрямованої на забезпечення взаємозалежності між продуктивністю праці і її оплатою; підвищення частки оплати праці у структурних витратах на виробництво;
- запровадження системи соціального страхування, яка забезпечуватиме зв'язок між трудовими внесками та всіма видами страхових виплат, включаючи пенсії;
- зміни ідеології в оподаткуванні фізичних осіб — перехід від фіскальної функції оподаткування до стимулювання економічної активності населення;
- ефективного захисту доходів населення від інфляції;
- запровадження адресної грошової допомоги;
- активізації процесів легалізації незареєстрованих доходів населення;

- випереджаючого зростання реальної заробітної плати порівняно з ВВП;
- зменшення розшарування населення за рівнем доходів;
- запровадження нового соціального стандарту — мінімальної погодинної заробітної плати;
- підвищення рівня доходів населення від власності, підприємницької діяльності тощо.

II. Підвищення **конкурентоспроможності** робочої сили шляхом:

- трансформації системи підготовки та перепідготовки кадрів з урахуванням соціально-економічних пріоритетів розвитку країни, а саме: відновлення системи професійної підготовки з урахуванням сучасних вимог до робочої сили; розвиток можливостей та стимулювання професійно-освітньої перепідготовки протягом активного життя людини; **створення системи підготовки національної еліти**; сприяння мобільності робочої сили в усіх її проявах (соціальному, професійному, територіальному).

III. Забезпечення повної продуктивної зайнятості населення через:

- зниження масштабів безробіття та посилення соціального захисту громадян;
- розвиток малого та середнього бізнесу;
- зростання продуктивної зайнятості;
- розвиток і зміцнення соціального партнерства;
- вдосконалення механізмів працевлаштування найменш конкурентоспроможних на ринку праці категорій населення: осіб з обмеженими фізичними можливостями, молоді, випускників навчальних закладів, жінок, які мають неповнолітніх дітей.

в) у духовній сфері:

- об'єктивне і неупереджене дослідження та вивчення власної національної історії, активна пропаганда великих культурних надбань та духовних традицій українського народу серед населення, особливо молоді;
- широкий розвиток вітчизняного книговидання з першочерговим випуском спеціальних, зокрема періодичних, видань з історії України, героїки українського наро-

ду, кращих представників його національної еліти;

- вивчення, повернення у суспільно-політичну свідомість та широке використання у виховній роботі традицій та морально-правових норм **українського козацтва**;
- забезпечення для ЗМІ необхідних умов для виконання ними функцій оперативного, всебічного, неупередженого інформування населення, форуму громадського обговорення суспільно значущих проблем; створення двоїстої (громадське та комерційне) системи теле- і радіомовлення із пріоритетним розвитком громадського мовлення, що забезпечує освітнє, культурологічне та дитяче мовлення; недопущення монополізації і концентрації ЗМІ та мережі розповсюдження преси національними, політичними та бізнесовими групами; заохочення іноземних інвестицій у вітчизняні ЗМІ при виключенні права власності ЗМІ або їхнього вищого управління іноземними громадянами та особами без громадянства;
- визнання на національному та міжнародному рівнях Голодомору 1932–1933 рр. в

Україні спланованим геноцидом проти всього українського народу;

- формування у кожного громадянина України відданості національним ідеалам і традиціям, високої духовності й активної громадянської позиції.

г) у зовнішньополітичній сфері:

Політика міжнародного співробітництва має проводитись Україною активно і послідовно, з ефективним використанням великого **геополітичного потенціалу** України. Йдеться про: інтегрування України у світові, європейські та євразійські структури; встановлення, розвиток і поглиблення дружніх відносин з усіма сусідніми країнами; захист інтересів і прав української діаспори за кордоном.

Курс на європейську інтеграцію та розширення міжнародного співробітництва передусім має реалізуватися через відповідну **зовнішньоекономічну стратегію**, яка передбачає відкритість української економіки, її відповідність міжнародним стандартам, усунення правових, митних і технологічних перепон до економічного зростання та ефективного міжнародного співробітництва.

Необхідно забезпечити широку присутність та активну діяльність України у світових і регіональних міжнародних організаціях, що буде стимулювати зовнішньоекономічну діяльність на міжнародних ринках, сприяти підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної економіки та розвитку зовнішньої торгівлі.

г) у сфері національної безпеки:

Міжнародні і внутрішні правові засади національної безпеки визначено Конституцією України, Законами України “Про основні напрями зовнішньої політики України”, “Про оборону України”, “Про державний кордон України”, “Про Збройні сили України”, Воєнною доктриною, Концепцією національної безпеки України.

На виконання зазначених Законів в Україні створено і діють системи зовнішньої і внутрішньої безпеки, організовано і ведеться робота по вдосконаленню управління ними.

Основним завданням зазначених систем є постійний моніторинг і реагування на виклики національній безпеці, недопущення подальшого розвитку і ліквідація негативних факторів впливу на її стан, попередження ви-

никнення нових, особливо тих, що здатні впливати на найважливіші гарантії політичної, економічної й оборонної незалежності України.

Нині існуючими **факторами певного негативного впливу** на стан безпеки країни і такими, що можуть ще сформуватися і з'явитися, є (і потребують вирішення) питання:

- незавершеність демаркації державного кордону України;
- недотримання вимог Верховної Ради про недопущення в міжнародних стосунках утворення **наддержавних інституцій**;
- невизначеність у термінах і напрямках інтеграційних процесів у політичній, економічній і оборонній сферах;
- наявність і подальше зміцнення військово-технічної залежності Збройних сил України від військово-промислового комплексу Росії, базування в Україні Чорноморського флоту Росії із самостійними системами забезпечення і управління його силами;
- відсутність системи цивільного управління Збройними силами й іншими збройними формуваннями України;
- помилки та навіть злочини у здійсненні приватизації з наслідками різкого розшару-

вання суспільства за майновими ознаками;

- недостатнє фінансування науки, культури, медичної сфери і соціальних програм для всіх категорій населення;
- розвиток тенденції “розхитування” існуючих нормативних положень щодо політичної, економічної й оборонної орієнтації країни, державної мови, однозначності громадянства, унітарності державного устрою.

Для визначення ступеня впливу зазначених й інших факторів на стан національної безпеки в країні має бути встановлено **систему** неупередженої і прозорої оцінки стану виконання національного законодавства, що визначає основні параметри безпеки України, відповідальність виконавчої влади за порушення цих параметрів, що тягнуть зміцнення існуючих і формування нових факторів загрози національній безпеці держави.

V. УПРАВЛІННЯ УКРАЇНСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ

В Україні на перше місце нині виходить питання розробки **нових механізмів** управління суспільством, які б передбачали залучення до процесу управління широких соціальних верств. Держава, як управлінська система, повинна керувати розвитком суспільства, враховуючи світові тенденції та регіональні особливості на фундаменті національних традицій. При цьому:

- ключовим критерієм ефективного управління суспільством має стати забезпечення високого рівня людського розвитку, сталого розвитку держави та захист національних інтересів;
- у системі управління українським суспільством має домінувати пріоритет духовних цінностей, соціальних цілей;
- **на порядок денний розвитку людства постають проблема збалансованих відносин людей з природою “ПРИРОДА — СУС-**

ПІЛЬСТВО” та проблема відносин між людьми “ЛЮДИНА — СУСПІЛЬСТВО”;

- українська еліта зобов’язана, використовуючи комплексний підхід, випрацювати і визначити національні інтереси і на їх основі сформуванати стратегію розвитку, а тому підготовка справжньої української еліти стає **головним завданням** сучасного суспільного розвитку;
- суттєвим критерієм ефективності стратегії розвитку України має бути не реакція на процеси та негативні тенденції в світі, в державі, а формування відповідного середовища, започаткування потрібних процесів та управління ними, передбачення можливих тенденцій і адекватна реакція у вигляді реалізації управлінських рішень від найвищого державного до місцевого рівнів. Такий підхід передбачає здійснення інституційних змін, упередження можливих небезпек та мінімізації ризиків, формування сталого розвитку на рівні держави, регіонів та самоврядних територій;
- оскільки передумовою інституційних змін в суспільстві є виникнення у великої кількості членів суспільства проблемних ситуацій, які не можуть бути розв’язані шляхом

використання стандартних соціальних способів дії (інститутів), що спостерігається в Україні з часу відновлення держави, то проведення інституціональних змін буде фактичною відповіддю політичної еліти сьогоdnішнім викликам;

- оскільки більшість проблем суспільства вирішується на нижчих ланках управління, то при перерозподілі функцій і повноважень між рівнями управління слід застосувати принцип субсидіарності та переорієнтувати владні інститути з адміністрування на надання управлінських послуг.

Концепція стратегії розвитку українського суспільства в ХХІ ст. (консервативна модель), яка передбачає розробку додаткових спеціальних програм по окремих сферах функціонування суспільства та галузях виробництва і ґрунтується на ідеології українського консерватизму, здатна стати необхідним орієнтиром та інструментарієм побудови національної, високорозвинутої, незалежної демократичної Держави, спроможної посісти чільне місце у світі нової духовної доби розвитку людства.

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	3
<i>І. Загальносвітові тенденції суспільного розвитку і Україна</i>	6
<i>ІІ. Ідеологія стратегії подолання кризи в Україні</i>	13
<i>ІІІ. Конституційно-правові засади реформування українського суспільства</i>	17
<i>ІV. Соціально-економічна та політична стратегія реформування України</i>	22
<i>V. Управління українським суспільством</i>	36

The authors of proposed edition, well-known scientists, have analyzed tendencies of public development of Ukraine, strategy of overcoming system crisis, constitutional and legal background of reformation, social and economic as well as political changes in Ukraine.

It is meant for general public.

Щокін Георгій Васильович
Бабкіна Ольга Володимирівна
Бєбик Валерій Михайлович та ін.
*Концепція стратегії
розвитку України у ХХІ столітті:
консервативна модель*

Shchokin, Georgi V.
Babkina, Olga V.
Bebyk, Valeri M. and others.
*Conception of strategy of Ukraine's
development in the twenty-first century:
conservative model*

Редактор *В. Д. Бондар*
Комп'ютерне верстання *Н. М. Музиченко*
Оформлення обкладинки *О. О. Стеценко*

Підп. до друку 08.04.03. Формат 60×84^{1/32}.
Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 1,16.
Обл.-вид. арк. 1,16. Тираж 3000 прим. Зам. № 18

Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП
*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 8 від 23.02.2000*

Поліграфічний центр УТОГ
03038 Київ-38, вул. Нововокзальна, 8
Свідоцтво КІ № 35 від 02.08.02